

Preek van zondag 16 februari 2020, boerderij de Hoef, Leidsche Rijn, Utrecht

Door Marije Karreman

Herbevestiging ambtsdrager, viering van de Maaltijd van de Heer

Lezingen Exodus 2:1-10 Matteus 5:17,18

Gemeente van onze Heer, Jezus Christus. Dit zijn de namen. Zo begint het tweede Bijbelboek, Exodus. Sjemot, dit zijn de namen. Het is tegelijkertijd de titel van dit boek in de Hebreeuwse Bijbel, waar het de tweede plek in neemt van de vijf boeken van Mozes, de Torah. En welke namen klinken er in dit boek? Vorige week stonden we erbij stil, hier preekte Marjan van den Burg-Los over dit gedeelte. En zij vertelde over de Farao zonder naam. Zelf was ik 'bij de bureu', in de Torenpleinkerker in Vleuten. En ook daar lazen we Exodus 1. De eerste namen die worden genoemd, zijn die van Jakob en zijn zonen. Genesis was er mee geëindigd, met de hele geschiedenis van Jozef, de zoon van Jakob en Rachel, die een Egyptische onderkoning was geworden. Genesis vraagt om een vervolg. Om een vervolg over die mensen van God, geschapen naar zijn beeld, de mensen, die erop uit waren gestuurd, en die inmiddels een grote familie waren geworden, de nakomelingen van Abraham en Sara, van Izaak en Rebekka, en van Jakob, van Jakob en Rachel, en Lea, en zelfs van de slavinnen Bilha en Zilpa, samen 12 zonen. Ze waren door hongersnood gedreven aangekomen in Egypte, ze hadden zich verzoend met onderkoning Jozef, hun broer. En ze hadden een gastvrij thuis gevonden in dat land. Hoe ging het verder met ze? Met deze familie die inmiddels een volk was geworden? Dit zijn de namen. Zo begint Exodus 1. Na de namen van Jakob en zijn zonen, lezen we over de Farao die inmiddels aan de macht was, en die de oude verhalen over Jozef en zijn familie niet kende. Hij wilde verstandig handelen, het vreemde volk werd te groot. Hij was bang dat ze zich op een dag tegen hem zouden keren. En hij stelde zware dwangarbeid in. Toen dat onvoldoende hielp, gaf hij opdracht geweld te gebruiken. Maar het volk bleef groeien. Daarna gebod hij de pasgeboren jongetjes te vermoorden. En dan klinken er opeens weer twee namen. De namen van Sifra en Pua. De vroedvrouwen. Ze weigeren de jongens te vermoorden. 'Ze hadden ontzag voor God, ze deden niet wat de koning hun opdroeg.' Ze bedenken een list, 'de Hebreeuwse vrouwen zijn zo sterk. Het kind is al geboren als wij eraan komen.' En toen bedacht Farao deze ultieme maatregel: alle pasgeboren Hebreeuwse jongens moeten in de Nijl worden gegooid.

En daar begint het verhaal van vandaag. Exodus 2. 'Een man uit de stam van Levi trouwde met een vrouw uit diezelfde stam. Zij werd zwanger en bracht een zoon ter wereld. Het was een mooi kind en ze hield het verborgen, drie maanden lang.' Maar dat kon niet lang goed gaan. Dus ze besloot een mandje te maken, een arkje, zou het een drijvende doods-kist worden? Of zou de kleine jongen er veilig in zijn? Ze deed in wezen wat de Farao wilde, en bracht het jongetje naar de Nijl. We lezen dat de dochter van de Farao het mandje vindt, ze opent het en ziet het kind. Het jongetje huilde en ze krijgt medelijden. 'Het moet een Hebreeuws kind zijn'. Dus eerst ziet ze het en laat zich raken, door mededogen, door medelijden. En pas daarna dringt het tot haar door... het is een Hebreeuws kind, slachtoffer van de bevelen van haar vader, de Farao. Wat doet ze? Ik maak bij het lezen van Exodus dankbaar gebruik van een boek van rabbijn Jonathan Sacks, emeritus opperrabbijn van Groot-Brittannië. Zijn boek, *Exodus, boek van de bevrijding*, is onlangs in het Nederlands vertaald. In een bespreking van dit gedeelte uit Exodus, staat hij stil bij deze onverwachte held van de Hebreeuwse Bijbel, zoals hij haar noemt. De dochter van de Farao. Zonder haar zou Mozes niet hebben geleefd. Het hele verhaal van de uittocht zou anders zijn geweest zonder haar. En toch was ze geen Israëliet, ze had weinig te winnen, en juist veel te verliezen. Maar ze aarzelt niet, en toont grote moed. Ze deinst niet terug. Als de prinses het kind ziet en die woorden heeft uitgebracht, 'dit moet een Hebreeuws kind zijn,' komt de zus van het kind aangelopen. 'Zal ik bij de Hebreeuwse vrouwen een voedster zoeken?' 'Ja, doe dat maar.' En zo gebeurt het. Er hoeft aan het hof niets te worden uitgelegd, over waar het kind opeens vandaan komt.

De moeder van het kind wordt gehaald. En ze mag hem weer meenemen, terug naar haar huis. 'Neem het kind mee, en voedt het voor me. Ik zal u betalen.' Aan het eind van het verhaal, brengt de moeder het kind weer naar de dochter van de Farao. Hij is inmiddels 'groot genoeg.' Ze neemt het

aan als haar eigen zoon. En dan geeft zij het kind een naam. Het had ongetwijfeld al een Hebreeuwse naam. Maar die kennen we niet. Deze held van de uittocht, de grootste van alle profeten, draagt niet de naam die zijn vader en moeder hem gegeven hebben, hij krijgt geen naam door God geschonken – zoals ook regelmatig gebeurt in de Bijbel – nee, hij krijgt zijn naam van een Egyptische prinses. Mozes. Mosje. Meses. Het betekent ‘kind’. Zoals Ramses, zoon van Ra. Ze geeft hem die naam, ‘want’, zegt ze, ‘ik heb hem uit het water gehaald.’ Dat is haar verklaring... Mozes dankt zijn leven aan haar. En hij is nu een kind van twee volken, van twee werelden. Van Israel en van Egypte. En, hij was er niet geweest zonder al die moedige vrouwen die voorbijkomen in dit boek. Sifra en Pua, de vroedvrouwen, zijn moeder Jochebed, zijn zus Mirjam, en deze Egyptische prinses. Volgens de Hebreeuwse traditie luidde haar naam Bitja, naar een verwijzing in 1 Kronieken 4:18, en Bitja betekent dochter van God. De Rabbijn schrijft in zijn boek, ‘de wijzen trokken een opvallende les hieruit: ‘de Heilige, Gezegend zij Hij, zei tot haar: Mozes was niet jouw zoon, maar toch noemde je hem je zoon. Jij bent niet mijn dochter, maar toch zal Ik je mijn dochter noemen.’ Bitja, de dochter van God. Wat we hier zien gebeuren is dat menselijkheid en mededogen het winnen van de angst, en dat er grote moed wordt getoond door tegen de geldende regels in te gaan. Dit wordt beschreven in onze Bijbel, rond de geboorte van één van de grootste helden uit de Bijbel, Mozes, en in de praktijk gebracht door iemand van het andere volk, van de vijand, welteverstaan. En daarmee wil dit verhaal ons ook leren niet in stereotypen te denken. Het wil ons leren dat goedheid overal te vinden is, zelfs bij onze vijanden, bij de mensen voor wie wij bang zijn. Goedheid is universeel. Mozes, deze man uit twee werelden, zal op een dag door God geroepen worden om zijn volk te bevrijden. God zal ingrijpen en hem, Mozes, gebruiken om de machtelozen, dit onderdrukte volk, te hulp te schieten. Maar God is nooit de God van alleen dit ene volk, nee, hij is er voor iedereen, ... en wij zijn geroepen ook zo naar elkaar en naar deze wereld te kijken. Zonder onderscheid. Met compassie, en met mededogen.

En dat brengt me bij de andere zaken die in deze dienst aan de orde zijn. We verwelkomen (naam) opnieuw als diaken, en we vieren samen de Maaltijd van de Heer. Diakenen nemen in de kerk van oudsher de taak op zich om ons voor te gaan, en het nooit alleen bij mooie en gelovige woorden te laten, maar ook biddend en al doende die woorden over mededogen en compassie in de praktijk te brengen. Door ons op te roepen te delen van wat we hebben. Door bruggen te slaan tussen rijken en armen. En om Gods liefde op die manier gestalte te geven. En ook als we samen de Maaltijd vieren, wil dat een beeld zijn van die wereldwijde gemeenschap die welkom is aan de tafel van onze Heer. ‘Want also lief had God de wereld, dat hij zijn zoon gaf...’ dat is wat de evangelisten ons vertellen. Het is God nooit te doen geweest om een klein groepje uitverkorenen, zijn liefde kent geen grenzen. Zijn zorg, zijn compassie wil iedereen bereiken. Dat betekent: zijn eeuwige armen zijn er, voor iedereen. Wij worden opgeroepen om in die geest te leven, te denken en te handelen, en om er zo ook voor anderen te zijn. Om door barrières heen te breken. Niet bang te zijn, maar moed te tonen en mededogen te laten winnen. Hier in dit huis, in deze boerderij, willen we ons daartoe laten inspireren. En steeds nieuwe kracht, nieuwe moed opdoen. (naam) bracht een prachtig lied in van Elly en Rikkert. Ik wil er graag mee afsluiten. We zullen er verderop in de dienst ook naar luisteren.

Vermoeide reiziger
Hier is een herberg
Doe nu je schoenen uit
En rust hier een weinig
Met brood en wijn
Geef ik je weer kracht
Ik ben jouw huis
Ik zal je verwarmen
En onder jou zijn eeuwige armen

Vermoeide strijder
hier is een schuilplaats
Was nu je voeten
En slaap tot de morgen
Met brood en wijn
Geef ik je weer moed
Ik ben jouw schild
Ik geef je erbarmen
En onder jou zijn eeuwige armen

In de naam van de Vader, en de Zoon en de heilige Geest, Amen